

מבט אישי

שיעור מלחמה

בקורס קציני שריון לימדו אותנו לנהל אש, לחפות, להסתער לפגוע במטרות בירי מהיר ולשטוף את היעד. לימדו אותנו איך להפוך קבוצת צעירים לפלוגה לוחמת, אבל לא לימדו אותנו איך להיכשל

"אם תראו בארץ הזאת נערים
מחייכים, מבוישים, מלאי תום
אם תראו נערים יפים כל כך
תדעו דבר אחד.
עומדים לפניכם העזים בגיבורים
ותאבי השלום היפים שבעולם.
עומדים כאן לוחמים נועזים
שבמחי אחד
היה חיובכם לחרב"

מתוך הספר לזכרו של חברי, סגן אילן גדרון ז"ל,
שנפל בקרב ממערב לתעלה, כ"ג בתשרי, תשל"ד

אל"ם (מיל') גדעון טרן
מורה, מחנך ומנהל בתי ספר

המצוקה של הכישלון הודפת אותך אל הערכים ואל האמונות הבסיסיים שלך. אל הדברים החשובים לך באמת

יפה בעולם".
בכתבה מסופר על נגן ג'אז צעיר שקיבל את הזדמנות חייו לנגן עם אחד מגדולי הג'אז של כל הזמנים. מרוב התרגשות בקונצרט הוא ניגן אקורד שגוי שנשמע צורם מאוד. הוא רצה לקבור את עצמו על הבמה, אבל עוד לפני שהידיים שלו עזבו את הקלידים, הוא שמע את נגן הג'אז הגדול משנה את המלודיה ומנגן צלילים שהפכו את האקורד הנוראי לדבר הכי יפה בעולם. כשהוא הרים את ראשו, ראה את נגן הג'אז קורץ לו. מאז הוא למד שכאשר הנגנים יודעים היטב את עבודתם, מה שמתחיל כטעות מסתתרת כדבר הרמוני ומושלם. החלטתי שאני רוצה לדבר על זה – על איך אקורד שגוי, שגוי מאוד, הופך לצליל של הצלחה, של ניצחון.

נזכרתי בשירה של לאה גולדברג:
"למדני אלוהי, ברך והתפלל, על סוד עלה קמל,
על נוגה פרי בשל, על החירות הזאת לחיות,
לחוש, לנשום, לדעת, ליחל. להיכשל".

במלחמה היא הייתי בן 20, צוער בקורס קציני שריון ממש לפני סיומו, חלק מחבורה מופלאה של צעירים ונמרצים. אלופי האלופים. עם המון ביטחון עצמי, מלאים בתחושה של עוצמה. ילדים בני 20 שאורטוטו הולכים לקבל לידיהם מחלקת טנקים ומרגישים שהם הטובים ביותר.

לימדו אותנו לנהל אש, לחפות, להסתער לפגוע במטרות בירי מהיר ולשטוף את היעד. לימדו אותנו איך להפוך קבוצת צעירים לפלוגה לוחמת, להיות אחלה גברים. זיכרון "החזק, מהר ובאופן אלגנטי" של מלחמת ששת הימים ליווה אותנו לאורך כל האימונים. היינו בטוחים שעם יד קשורה לאחור אנחנו מעיפים את כל הערבים לכל הרוחות. שאין טובים מאיתנו. לימדו אותנו עוד דברים רבים, אבל לא לימדו אותנו איך להיכשל.

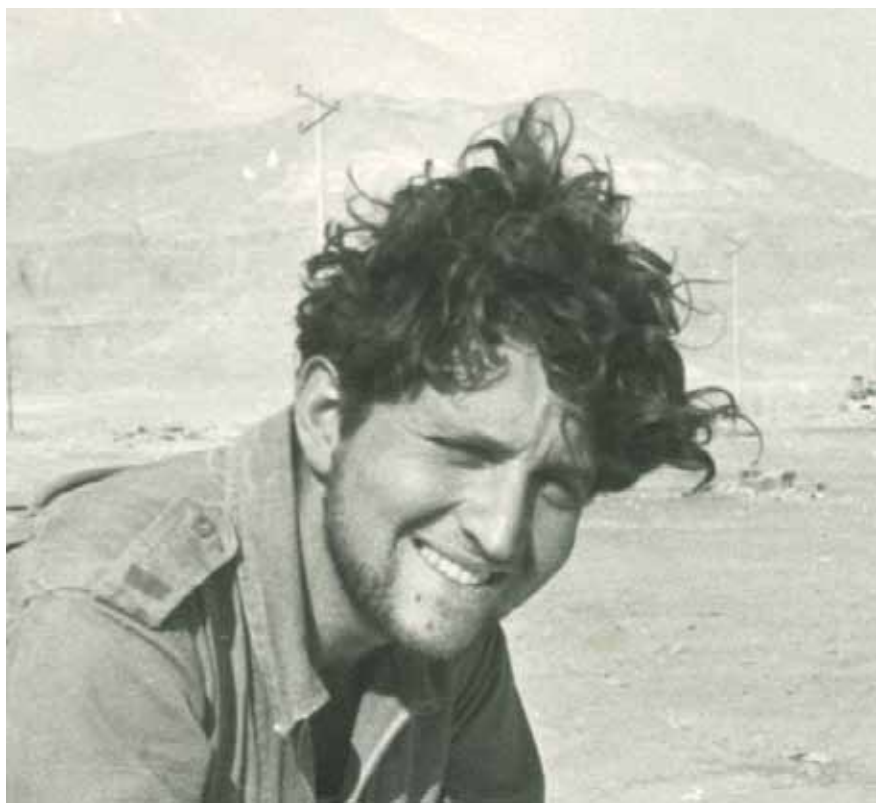
בימים הראשונים של המלחמה אנחנו - צוערי קורס קציני שריון, הלוחמים הכי טובים והכי מקצועיים שיש בחיל השריון הכי טוב בעולם - חוטפים פגיעות של טילים בצריחים, והטנקים נפגעים, בוערים... ואנחנו "הולכים לאחור", נסוגים... הקומנדו המצרי מונע מאיתנו לחבור למעוז. עוד ניסיון ועוד אחד, ואנחנו את המשימה לא מצליחים לבצע. המצרים יותר טובים מאיתנו? חטפנו אגרוף בפנים. נפלנו לקרשים. הבנתי מהו כישלון.

תיאום כוונות*

את מה להציל קודם? את העתיד מידי העבר או את העבר מידי העתיד? האם חשוב יותר לנסות לתפוס את המלחמה האינדיבידואלית "כפי שהייתה באמת", בלי שהזיכרון ההיסטורי יוכתם בערכים, בתפיסות ובשיקולים הנתועים בהווה? האם זה אפשרי? או אולי עדיף להפסיק את החיטוט בעבר ולהתרכז במאמץ להשליך מעלינו את "משא הזמן האבוד" כדי שנוכל להתקדם הלאה כשהתודעה הלאומית נקייה מזיכרונות, מלקחים ומרגשות שעבר זמנם ובטלה השפעתם? האם זה ראוי?

ברור שלדילמה הזאת אין תשובה "נכונה" אחת ויחידה. חברה שכל עניינה בעבר נידונה לשקוע בחולות ההווה. חברה שכל מעייניה בעתיד דומה למי שמנסה לרוץ בתנאי חוסר כבידה.

התלבטתי רבות על מה לדבר עימכם היום. האם על איך קרה שמערכות שלמות נפלו קורבן לאטימות ולעיוורון של מנהיגים? איך נוצרה בדמוקרטיה הישראלית הצעירה מערכת נוקשה שבה אין מקום לדעה שונה,

גדעון טרן במלחמת יום הכיפורים, 1973 | יום ראשון של הפסקת אש בעדייה

דימייתני את עצמי מקיים מעין "תשליך" פרטי של הזיכרונות הקשים, של הקולות הנואשים ברשת הקשר, של תמונות הקרב, של ריח המלחמה.

המצרים אירחו אותנו בנדיבות. הנסיעה הארוכה לעבר התעלה בכבישי סיני של אז, המעבר על גבי דוברת מצרית את התעלה היו חוויה מטלטלת. להתעורר בהילטון איסמעיליה לחוף אגם תמסח, הביקור בתעוז, בתעלות הקשר המכוסות חול, בבונקר הלוחמים, ב"לקקן", ב"נוול", ב"נברון הדרומי", ב"חוה הסינית", השיחות עם המצרים... הבלבול היה גדול. קשה היה להכיל את הקלות הבלתי נתפסת של השלום, איך הכול נהפך טבעי ופשוט כל כך.

בערבים הייתי מתרחק מרעות הלוחמים, יושב בחדרי במלון, בוהה מול הטלוויזיה המצרית, מנסה להבין מה קורה פה? לאט-לאט קלטתי שהזיכרונות הקשים כנראה לא יישארו שם, בגזרה המרכזית. שהם חלק בלתי נפרד ממני, ושאיני לא יכול לעשות להם "תשליך". הבנתי שאיני רוצה בו עוד. שהמלחמה שהייתה היא המקור המרכזי של שליחותי החינוכית. שהעיסוק החוזר שלי בזיכרונות המלחמה לאורך השנים הרבות שעברו מאז אינו ביטוי של פוסט-טראומה או של "שריטה עמוקה", אלא ניסיון עיקש, כמעט נואש, להפוך את הסיפור האישי שלי ואת סיפורם של חבריי הלוחמים לנרטיב שראוי לינוק ממנו ולחנך לאורו; לחלץ מתוכו ערכים ורעיונות שיסייעו לנו ולדורות הבאים להמשיך לחיות כאן, בכברת הארץ המסוכסכת הזאת, לבנות ולהיבנות בה. בשלום.

השאלות שלא נשאלו

מלחמה היא עניין שדורש פענוח. כל מלחמה היא חידה. בדרך כלל הספרות מנסה ומצליחה לפענח את הסוד הזה. אני משתדל לקרוא כל ספר שיוצא על מלחמת יום הכיפורים. אני חושב שלא החמצתי אפילו אחד. לדעתי, עדיין לא נכתב ספר גדול על המלחמה. אולי משום שצריך לפני שכותבים ולפני שמתארים לשאול שאלות. והשאלות החשובות, להבנת, לא נשאלו עדיין.

* **דברים שנאמרו במפגש עם תלמידי י"ב לציון 40 שנים למלחמת יום הכיפורים**

עוד ניסיון שלנו לחבור למעוז בודפשט, 8 באוקטובר 73

בערבים הייתי מתרחק מרעות הלוחמים, יושב בחדרי במלון, בוהה מול הטלוויזיה המצרית, מנסה להבין מה קורה פה? לאט-לאט קלטתי שהזיכרונות הקשים כנראה לא יישארו שם, בגזרה המרכזית. שהם חלק בלתי נפרד ממני, ושאיני לא יכול לעשות להם "תשליך"

לשבי נעל את תמונות המלחמה. נזכרתי בקרבות הכושלים מול הקומנדו המצרי בימים הראשונים... הרגשתי שאיני כאילו אחרי טיפוס על ההר הכי גבוה בעולם. כל מה שעשיתי אחרי זה, ואני חושב שכך גם כל אחד מאיתנו, לא משנה כמה גבוה או רחוק הוא הגיע, לעולם לא ישווה לאותו טיפוס באוקטובר 73.

תשליך

לפני שש שנים נסעתי עם חברים לבקר בגזרת הלחימה שלנו בתעלת סואץ. קבלת ההחלטה על הצטרפות למסע לשם לא הייתה קלה בעבורי. לשאלה: "למה אתה צריך את זה?" לא הייתה לי תשובה מוכנה. לאחר שהתלבטתי רבות עם בני משפחתי החלטתי לצאת למסע. קיוויתי שאולי שם, בדיונות של התעוז, אוכל להשאיר סוף-סוף את משא הזיכרונות הכבד.

הבנתי שיש בלגאן לא נורמלי, אבל לא ידעתי עד כמה הוא גדול. ביום השני למלחמה הבנתי שאנחנו ב"ברוך" נוראי, היסטורי. היה קשה לשמוע בטרנזיסטור את הודעות דובר צה"ל הכוזבות. הפער בין הציפיות למציאות היה בלתי אפשרי. לא ידענו איפה האויב, איפה קו כוחותינו ומה בדיוק צריך לעשות. הכול היה הפוך. הפרצופים של החבר'ה אמרו הכול, הבנו שזה לא משחק ילדים. לא נשאר שום דבר מהפזזה. האדמה רעדה. התודעה נדעזעה.

ברגעים שכאלה אתה צריך לדעת לא איך לנצח, אלא איך להיכשל. להיכשל כך ששום דבר לא ישבור אותך. ליפול על הקרשים אבל לא לשבור את העצמות, ומיד לקום מחדש. ובדרך מהקרשים חזרה אתה מבין שאתה צריך לעשות את זה אחרת כדי לא לחטוף שוב, כדי להפוך את האקורד השגוי למוזיקה חדשה, אחרת.

מנוע החירום

אתה מתמקד בשליטה בכל הדברים שביכולתך לשלוט בהם, ואתה מפנה את העשייה שלך לדברים הבסיסיים ביותר. והדבר הבסיסי ביותר מכולם הוא פשוט לעשות את העבודה. כן, פשוט לעשות את העבודה.

תחושת הכישלון מסלקת את כל מה שאינו חשוב ומאלצת אותך לחזור אל העוצמה הבסיסית שלך. המצוקה של הכישלון הודפת אותך אל הערכים ואל האמונות הבסיסיים שלך. אל הדברים החשובים לך באמת.

אתה נצמד אליהם, אל אותם הערכים הבסיסיים שלך. הם מנוע החירום שלך.

אני לא מתכוון לאיזושהי אמונה עיוורת או לתפיסה דתית כלשהי. אני מתכוון לאמונה בכוח שלך לנסות שוב, לחשוב אחרת, להבין, לתקן, לשפר, להתמיד, להפעיל את כל מה שאתה יודע. עד שתצליח.

אני מדבר על המלחמה, אבל בעצם אני מדבר על החיים. מהצלחות בחיים אנחנו נבנים, אבל מכישלונות - לומדים. ואנחנו, שהתמודדנו עם הכישלון, יכולנו לו. את הקערה הפכנו על פיה. הפכנו אקורד שגוי, שגוי מאוד, לצליל של הצלחה, של ניצחון.

שקט מוזר שרר אז בנמל עדיייה, מדרום לעיר סואץ, לשם הגעתי עם הגדוד כשנכנסה הפסקת האש לתוקף. המפגש עם המראה של חיילי הקומנדו הימי המצרי הנכנעים וההולכים